

12.1.2023

Diaarinro VN/760/2023

Ehdotus valtioneuvoston asetukseksi rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta

1. PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Ehdotuksena on antaa uusi valtioneuvoston asetus luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisemisestä ja korvaamisesta. Asetuksessa säädettäisiin rauhoitettujen eläinten vahinkojen ennaltaehkäisemistä koskevasta avustuksesta ja siihen liittyvistä velvollisuuksista sekä maakotkan pesintään perustuvasta porotaloustuen laskennallisesta vahingon arvon määrittämisestä. Annettavaan asetukseen sisältyy yhdeksän pykälää.

2. PERUSTELUT

2.1. Yleistä

Luonnonsuojelulailla (1096/1996) rauhoitettujen eläinten, erityisesti lintujen, aiheuttamat vahingot ovat lisääntyneet merkittävästi 2010-luvulla. Vahinkojen lisääntymisen taustalla on tiettyjen lintukantojen vahvistuminen, mutta myös ilmastonmuutos ja sen seurauksena lintujen muuttoreittien ja muuttokäyttäytymisen muutokset.

Kestävän kehityksen periaatteiden mukaan luonnon monimuotoisuuden turvaamisen tulee olla taloudellisesti ja sosiaalisesti oikeudenmukaista. Tämä tarkoittaa monimuotoisuuden suojelun vuoksi menetettyjen tulojen korvaamista elinkeinojen harjoittajille.

Ympäristöministeriö käynnisti 16.12.2019 hankkeen luonnonsuojelulainsäädännön uudistamiseksi ja osana tätä hanketta valmisteltiin hallituksen esitys rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta. Tasavallan presidentti vahvisti rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain 14.1.2022 ja se on julkaistu Suomen säädöskokoelmassa numerolla 15/2022. Laki oli tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana sen jälkeen, kun komissio olisi hyväksynyt lakiin sisältyvän tukijärjestelmän.

Uuden lain tarkoituksena on parantaa eläinlajien suojelua sekä lisätä luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä säätämällä laissa rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisemiseen ja korvaamiseen myönnettävistä taloudellisista etuuksista sekä niiden hakemiseen, myöntämiseen ja maksamiseen liittyvistä menettelyistä. Lisäksi nykyinen asetustasoinen sääntely saatetaan vastaamaan perustuslain tulkintaa lailla ja asetuksella säätämisen suhteista sekä ympäristöperusoikeuden merkityksestä. EU:n sääntelyn näkökulmasta tarkoituksena on varmistaa, että rauhoitettujen eläinten aiheuttaminen vahinkojen korvaamista ja ennaltaehkäisyn avustuksia koskeva järjestelmä on yhteensopiva valtioneuvoston päätösten kanssa.

2.2. Lainsäädäntö

Euroopan unionin luonnonsuojelulainsäädäntö

Rauhoitettujen eläinten ja niiden aiheuttamien vahinkojen kannalta keskeisin säädös on luonnonvaraisten lintujen suojelusta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 1979/409/ETY, sittemmin 2009/147/EY (jäljempänä lintudirektiivi, joka velvoittaa jäsenvaltioita toteuttamaan kaikki tarvittavat toimenpiteet direktiivin 1 artiklassa tarkoitettujen lintulajien kantojen ylläpitämiseksi sellaisella tasolla, joka vastaa erityisesti ekologiaa, tieteellisiä ja sivistyksellisiä vaatimuksia ottaen huomioon taloudelliset ja virkistykseen liittyvät vaatimukset.

Lintudirektiivin artiklan 4 mukaan liitteessä I mainittujen lajien elinympäristöjä on suojeltava erityistoimin, jotta varmistetaan lajien eloonjääminen ja lisääntyminen niiden levinneisyysalueella. Direktiivin liitteessä I lueteltuja lajeja ei voi metsästä. Esimerkiksi tällä hetkellä suurimmat vahingot aiheuttava laji, valkuposkikhanhi on mainittu lintudirektiivin liitteessä I.

Lintudirektiivin 5 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava, kuitenkin rajoittamatta 7 ja 9 artiklan soveltamista, kaikkien 1 artiklassa tarkoitettujen lintulajien yleisen suojelujärjestelmän luomiseksi tarvittavat toimenpiteet, joilla kielletään erityisesti: a) kyseisten lintujen tahallinen tappaminen tai pyydystäminen käytetystä menetelmästä riippumatta; b) kyseisten lintujen pesien ja munien tahallinen tuhoaminen tai vahingoittaminen ja pesien siirtäminen; c) kyseisten lintujen munien ottaminen luonnosta ja munien hallussa pitäminen tyhjinäkin; d) lintujen tahallinen häirintä erityisesti lisääntymisaikana ja jälkeläisten kasvatusaikana, jos häirintä vaikuttaisi merkittävästi tämän direktiivin tavoitteisiin; e) sellaisten lintulajien hallussa pitäminen, joiden metsästäminen ja pyydystäminen ei ole sallittua.

Direktiivin asettamista suojeluvälitteistä voidaan yksittäistapauksessa poiketa vain, jos muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole. Poikkeuksen myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että jokin lintudirektiivissä mainituista erityisperusteista soveltuu kyseiseen tilanteeseen. Lintudirektiivin 9 artiklan mukaan poikkeus voidaan myöntää muun ohella: kansanterveyden ja yleisen turvallisuuden turvaamiseksi; lentoturvallisuuden turvaamiseksi; viljelmille, kotieläimille, metsille, kalavesille ja vesistöille koituvan vakavan vahingon estämiseksi; kasviston ja eläimistön suojelemiseksi.

Euroopan unionin valtiontukisääntely

Luonnonsuojelulla rauhoitettujen eläinten aiheuttamista vahingoista yrityksille (ml. kaikki yritysmuodot) maksettavat korvaukset katsotaan lähtökohtaisesti valtion tueksi ja ne kuuluvat EU:n valtiontukisääntelyn piiriin. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (jäljempänä SEUT) 107 artiklan (1) pääsäännön mukaan sisämarkkinoiden kilpailua vääristävä tai sitä uhkaava valtiontuki on lähtökohtaisesti kielletty. Tietyissä tapauksissa valtiontuet voidaan kuitenkin sallia. SEUT 107 artiklan 2 ja 3 kohdassa luetellaan sellaiset tukitoimet, jotka voidaan erityisistä syistä ja tiettyjen edellytysten täytyessä katsoa sisämarkkinoille soveltuvaksi. Esiityksen kannalta olennaisia asiakirjoja ovat Euroopan unionin suuntaviivat maa- ja metsätalouden ja maaseutualueiden valtiontuesta vuosina 2014–2020 (2014/C 204/01, jäljempänä maatalouden valtiontuen suuntaviivat) ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen kalastus- ja vesiviljelyalalla annettua komission asetusta (EU) N:o 717/2014, jäljempänä kalastus- ja vesiviljelyalan de minimis -tuesta annettu asetusta)

Maatalouden valtiontuen suuntaviivojen mukaan suojeltujen eläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen tarkoitettua tukea voidaan maatalouden harjoittamisen yhteydessä myöntää SEUT 107 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaisesti sisämarkkinoille soveltuvaksi, jos se täyttää suuntaviivoissa vahvistetut yhteiset arviointiperiaatteet ja suuntaviivojen kohdassa 1.2.1.5 luetellut edellytykset.

Suojeltujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin voidaan maksaa avustusta maatilojen investointitukea koskevan ja suuntaviivojen II osan 1.1.1.1 jakson edellytysten mukaisesti. Kun kyseessä ovat suojeltujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisyyn tähtäävät investoinnit, hyväksyttävät kustannukset voivat sisältää kustannukset toimista, joiden tarkoituksena on vähentää tällaisten todennäköisten tapahtumien seurauksia (kohta 144 g).

Suomi ilmoitti suuntaviivojen mukaisesta valtiontukitoimenpiteestä komissiolle ja komissio hyväksyi tukiohjelman päätöksillä 28.3.2022 ja 19.12.2022. Päätösten soveltamisalaan kuuluvat rauhoitettujen eläinten aiheuttamien viljelys- ja eläinvahinkojen johdosta maksettavat korvaukset, maakotkan aiheuttamien porotalousvahinkojen johdosta maksettavat tuet sekä viljelys-, eläin- ja porotalousvahinkojen ennalta ehkäisemiseen tarkoitettavat avustukset. Notifikaation yhteydessä Suomi sitoutui tarvittaessa muokkaamaan tukiohjelmää, mikäli valtiontuen suuntaviivoja koskevat muutokset tätä edellyttävät. Komissio hyväksyi uudet maatalouden valtiontuen suuntaviivat (2022/C 485/01) ja julkaisi ne virallisessa lehdessä 21.12.2022. Uusia suuntaviivoja sovelletaan 1.1.2023 alkaen. Uudet suuntaviivat eivät edellytä välittömiä muutoksia Suomen ilmoittaman tukiohjelman toimeenpanoon.

Kalanviljelylaitoksilla tapahtuvien vahinkojen korvaamiseen kalastus- ja vesiviljelyalalla toimiville yrityksille maksettaviin tukiin sovelletaan kalastus- ja vesiviljelyalan de minimis -tuesta annettua asetusta, joka mahdollistaa tuen sekä ennaltaehkäisyyn että korvausten maksuun. De minimis -tukeen perustuviin tukitoimenpiteisiin ei sovelleta SEUT 108 artiklan 3 kohdan mukaista ilmoitusvelvollisuutta, jos ne täyttävät asetuksessa vahvistetut edellytykset. Jäsenvaltion yhdelle kalastus- ja vesiviljelyalan yritykselle myöntämän vähämerkityksisen tuen kokonaismäärä ei saa ylittää 30 000 euroa minkään kolmen verovuoden jakson aikana.

Kansallinen lainsäädäntö

Rauhoitettujen eläinten aiheuttamista vahingoista annetun lain (15/2022) soveltamisalaan kuuluvat rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäiseminen ja korvaaminen, maakotkan porotaloudelle aiheuttamien vahinkojen korvaaminen sekä sääksen kalanviljelylaitoksille aiheuttaminen vahinkojen korvaaminen. Lain mukaan ELY-keskus myöntää harkinnanvaraista avustusta rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisemiseen, korvauksia rauhoitettujen eläinten aiheuttamiin viljelys- ja eläinvahinkoihin sekä maakotkan pesintään perustuvaa porotaloustukea ja sääksen pesintään perustuvaa kalataloustukea. Korvausten myöntämisen edellytyksenä on, että hakija olisi tehnyt ilmoituksen vahingosta ja, että viljelys- ja eläinvahingon on arvioinut viranomainen, korvauksen myöntävän viranomaisen hyväksymä riippumaton asiantuntija. Lakiin sisältyvät lisäksi säännökset muun muassa EU:n valtion tukeen sovellettavien säädösten noudattamisesta, toimivaltaisista viranomaisista ja viranomaisten tehtävistä, avustuksen, korvauksen ja tuen hakemisesta, myöntämisen edellytyksistä ja päätöksistä. Lisäksi ehdotukseen sisältyvät avustuksen, korvauksen ja tuen palauttamista ja takaisinperintää sekä oikeusturvakeinoja koskevat säännökset. Laki saatetaan voimaan sen jälkeen, kun komissio on hyväksynyt lakiehdotukseen sisältyvän tukijärjestelmän.

Luonnonsuojelulain on pantu täytäntöön luontodirektiivi ja lintudirektiivi luonnonsuojelulain soveltamisalaan kuuluvien lajien osalta. Luonnonsuojelulain 37 ja 38 §:n nojalla luonnonvaraisina esiintyvät linnut ja nisäkkäät ovat rauhoitettuja lukuun ottamatta metsästyslain (615/1993) 5 §:ssä tarkoitettuja riistaeläimiä ja rauhoittamattomia eläimiä. Luonnonsuojelulain 39 §:n mukaan on kiellettyä rauhoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden tahallinen tappaminen ja pyydystäminen, pesien sekä munien ja yksilöiden muiden kehitysasteiden ottaminen haltuun, siirtäminen toiseen paikkaan tai muu tahallinen vahingoittaminen ja tahallinen häiritseminen erityisesti eläinten lisääntymisaikana, tärkeillä muuton aikaisilla levähdysalueilla tai muutoin niiden elämänsyklin kannalta tärkeillä paikoilla.

Luonnonsuojelulain 48 ja 49 §:ssä säädetään poikkeuksista rauhoitussäännöksiin.

Luonnonsuojelulain 48 §:n 1 momentti sisältää yleisen poikkeuksen rauhoitusten sisältämistä kielloista. Pykälän 2 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (jäljempänä ELY-keskus) voi myöntää poikkeuksen edellyttäen, että lajin suojelutaso säilyy suotuisana.

Luonnonsuojelulain 48 §:n soveltamisalan ulkopuolelle on rajattu lintulajit, tai luontodirektiivin liitteiden IV a eläinlajit tai liitteen IV b kasvilajit.

Luonnonsuojelulain 49 §:n 3 momentin mukaan ELY-keskus voi myöntää luvan poiketa luonnonsuojelulain 39 §:n rauhoitussäännöksistä lajien yksilöiden häirintään tai karkottamiseen ampumalla. Kiellettyihin toimenpiteisiin on mahdollista hakea poikkeuslupaa rauhoitetun lajin yksilöiden häirintään tai karkottamiseen ampumalla. Esimerkiksi syksyllä 2020 valkuposkikihanhien aiheuttamien vakavien vahinkojen torjumiseksi myönnettiin 24 poikkeuslupaa, joiden nojalla sallittiin yhteensä 10 705 valkuposkikihanhien tappaminen.

2.3. Asetusehdotus ja säädösperusta

Keskeisenä ehdotuksena on antaa uusi valtioneuvoston asetus rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen avustuksesta ja korvaamisesta. Rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain asetuksenantovaltuudet ja valtionavustuslain 8 §:t (688/2001) muodostaisivat säädösperustan tämän asetuksen antamiselle.

Ehdotetut säännökset sisältävät useita maatalouden valtiontuen suuntaviivojen edellyttämiä vaatimuksia. Rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain 3 §:n nojalla säädettäisiin EU:n valtiontukisääntöjen edellyttämistä vaatimuksista, 12 §:n nojalla rauhoitettujen eläinten vahinkojen ennaltaehkäisemistä koskevan avustuksen myöntämisen edellytyksistä sekä 21 §:n nojalla maankäytön perustuvan porotaloustuen laskennallisen vahingon arvon määrittämisestä.

Edellä mainitun valtionavustuslain säännös olisi ehdotetun asetuksen 3 ja 4 §:ien perustana.

Koska ehdotetun asetuksen oikeusperustana ovat Euroopan unionin valtiontukisäännöt ovat uudistumassa, asetukseen tultaisiin tekemään tarvittavat muutokset siinä vaiheessa, kun uudet säännöt ovat tiedossa.

2.4. Asian valmistelu

Asetus on valmisteltu ympäristöministeriössä. Valmistelun aikana on oltu yhteydessä maa- ja metsätalousministeriöön ja kaikkiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin.

Asetusehdotus ja siihen liittyvä perustelumuiستio ovat olleet lausunnolla 25.2.2022-18.3.2022 verkkopalvelussa www.lausuntopalvelu.fi. Lausuntoa pyydettiin kaikkiaan 39 taholta.

Asetusehdotuksesta saatiin yhteensä kahdeksan lausuntoa seuraavilta tahoilta:

Valtionvarainministeriö, Suomen luonnonsuojeluliitto, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f., Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y., BirdLife Suomi ry., Varsinais-Suomen ELY-keskus, Suomen Metsästäjäliitto ja Paliskuntain yhdistys. Oikeusministeriöllä, Suomen ympäristökeskuksella, Suomen Kalankasvattajaliitolla, Metsähallituksella ei ollut asetuserinnoksesta lausuttavaa.

Lausunnoissa kannatettiin yleisesti mahdollisuutta myöntää avustusta rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemiseen. Lisäksi korostettiin ohjeiden tarpeellisuutta, sujuvaa haku- ja käsittelymenettelyä sekä viestinnän merkitystä. Lausunnoissa esitettiin pykäläkohtaisia huomioita 3, 4, 5 ja 7 §:stä. Tiedottamista toivottiin avustuksen hakemisen mahdollisuuksista ja erilaisista keinoista vahinkojen ennalta ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi (3 §). Lisäksi viranomaisilta toivottiin neuvontaa vaatimukset täyttävän suunnitelman laatimiseksi (4 §) sekä kirjanpitovelvollisuudesta (5 §). Edelleen korostettiin sitä, ettei suunnitelman (3 §) ja kirjanpitovelvollisuuden (5 §) laatimiselle aseteta liian korkeita vaatimuksia. Kaikki viestintään, ohjeistukseen sekä haku- ja käsittelymenettelyihin liittyvät kysymykset on mahdollista ottaa huomioon lain toimeenpanossa.

Maakotkan reviiirillään ravinnoksi käyttämien porojen laskennallinen vahingon arvon (7 §) osalta pyydettiin korjausta perustelumuiستioluonnoksen 7 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin. Laskennallisen vahingon arvo kertoimella yksi on korjattu 1002 euroksi.

Valtionvarainministeriö esitti lausunnossaan, että asetuksessa tulisi säätää avustuksen enimmäismäärästä, asetuserinnoksen 3 §:ää tulisi avata ja perustella enemmän siltä osin kuin toimenpiteet kohdistuvat toisen omistamalle maalle sekä lisätä perustelumuiستioon taloudellisten vaikutusten arviointi. Kaikki esitettyjen huomioiden johdosta on asetukseen ja perustelumuiستioon tehty muutokset ja lisäykset.

2.5. Laintarkastus

Asetusehdotus on ollut oikeusministeriön Laintarkastusyksikössä tarkastettavana.

2.6. Esityksen vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisemiseen tarkoitettua avustusta voidaan myöntää valtion talousarvioon perustuen ja sen mukaisesti, kuin ympäristöministeriö on osoittanut määrärahaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle tähän tarkoitukseen. Kyse on lähtökohtaisesti harkinnanvaraisesta rahoituksesta. Tässä asetuksessa tarkennetaan rauhoitettujen eläinten aiheuttamien

vahinkojen ennaltaehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain asetuksenantovaltuuksien nojalla vahinkojen ennaltaehkäisemiseen tarkoitetun avustuksen myöntämisen edellytyksistä, viranomaisen ja avustushakijan velvoitteista.

Asetuksella ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia julkistalouteen sen lisäksi mitä rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun hallituksen esityksen luvussa 4.2 on arvioitu. Tässä yhteydessä on arvioitu, ettei lain nojalla myönnetystä avustuksesta aiheudu välittömiä lisämääräraharahatarpeita valtiontaloudelle.

Hallinnolliset tehtävät ja kustannukset

Asetuksen toimeenpanosta aiheutuu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille neuvonta- ja raportointivelvoitteita. Voimavaroja tarvitaan myös avustusjärjestelmän hallinnointiin ja valvontaan sekä ohjaukseen ja neuvontaan. Hallinnollisia rasitteita voidaan kuitenkin vähentää keskittämällä avustushakemusten käsittely yhteen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen. Keskittämistehtävästä säädetään tarvittaessa valtioneuvoston asetuksessa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista ja tarvittavista resursseista sovitaan tulosohjauksen kautta.

Vähäisiä vaikutuksia olisi myös KEHA-keskukseen, joka hoitaisi avustusten maksamista, maksatuksen keskeyttämistä, takaisinperintää ja käytön valvontaa koskevat tehtävät siten kuin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain 3 a §:n 2 momentissa säädetään.

2.7. Voimaantulo

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.2.2023 samaan aikaan, kun laki rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta tulee voimaan voimaantuloasetuksen nojalla.

3. YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 §. Sovellettavat säännökset. Pykälässä säädettäisiin rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemiseen ja korvaamiseen sovellettavasta säädösperustasta.

Ehdotetun 1 pykälän mukaan rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemiseen ja korvaamiseen sovellettaisiin ehdotettua asetusta rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta annettua lakia täsmentävänä säädöksenä. Avustuksen hakemiseen, hakemuksen sisältöön, avustuspäätökseen ja avustuksen palauttamiseen sovelletaan lisäksi valtionavustuslakia yleislakina siltä osin kuin Euroopan unionin valtiontukea koskevassa lainsäädännössä ei tarkemmin säädetä. Rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain 4 §:n 3 ja 4 kohdassa tarkoitettut korvaukset ja tuet eivät ole valtionavustuslaissa tarkoitettua valtionavustusta.

2 §. Euroopan unionin valtiontukisäätelyn soveltaminen. Pykälässä säädettäisiin EU:n valtiontukea koskevan lainsäädännön soveltamisesta rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain nojalla maksettaviin avustuksiin, korvauksiin ja tukiin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin maatalouden valtiontuen suuntaviivojen vaatimuksista johtuvista rajoituksista. Pykälän 1 momentissa tarkoitettulla vaikeuksissa olevalla yrityksellä tarkoitetaan maatalouden valtiontuen suuntaviivojen kohdan 35 (15) määritelmän mukaista yritystä. Maatalouden valtiontuen suuntaviivojen kohdan 26 mukaan suuntaviivoja ei periaatteessa sovelleta vaikeuksissa oleviin yrityksiin. Jos maa- tai metsätalouden yrityksen taloudellisten vaikeuksien aiheuttajana on suuntaviivojen 1.2.1.5 (suojeltujen eläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen tarkoitettu tuki) jaksossa tarkoitettu riskitapahtuma, tällaisten riskitapahtumien aiheuttamien menetysten tai vahinkojen korvaamiseen tarkoitettua tukea voidaan kuitenkin myöntää suuntaviivojen mukaisesti ja tuen voidaan katsoa soveltuvan sisämarkkinoille perussopimuksen 107 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaisesti. Suuntaviivojen 35 (15) kohdassa tarkoitettu poikkeus, joka koskee tuen myöntämistä vaikeuksissa oleville yrityksille, ei kuitenkaan kata suuntaviivojen jakson 1.1.1.1 mukaista investointitukea, jota myönnetään vahinkojen ennalta ehkäiseviin toimiin. Tämän vuoksi pykälän 1 momentissa suljetaan pois mahdollisuus myöntää avustusta ennalta ehkäiseviin toimiin, jos yritys on vaikeuksissa. EU:n valtiontukea koskeva perussäännös on rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain 3 §.

Pykälän 2 momentin perusteella avustusta, korvausta ja tukea ei saisi myöntää eikä myönnettyä tukea antaa, jos hakija ei ole noudattanut eräiden valtion tukea koskevien Euroopan yhteisöjen säännösten soveltamisesta annetun lain (300/2001) 1 §:ssä tarkoitettua tuen takaisinperintäpäätöstä. Kyse olisi maatalouden valtiontuen suuntaviivojen kohdassa (27) määritellystä ns. Deggendorf-ehdosta. Sen mukaan avustusta, korvausta tai tukea ei myönnetä yritykselle, jolle on annettu perintämääräys tuen sääntöjenvastaisuutta ja sisämarkkinoille soveltumattomuutta koskevan aiemman komission päätöksen perusteella.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin maatalouden valtiontuen suuntaviivojen 3.7 jakson läpinäkyvyysvelvoitteista. Suuntaviivojen kohdan (128) mukaan tukiviranomaisen eli ELY-keskuksen on julkaistava seuraavat tiedot valtiontukisivustolla, kun kyseessä on yksittäinen maatalouden alkutuotannon tuensaajalle myönnettävä tuki, joka ylittää 60 000 euron kynnyksiarvon: a) tukijärjestelmän ja sen täytäntöönpanosäännösten koko teksti tai yksittäisen tuen oikeusperusta tai linkki siihen; b) tuen myöntävän viranomaisen (myöntävien viranomaisten) nimi; c) yksittäisten tuensaajien nimet, kullekin tuensaajalle myönnetyn tuen muoto ja määrä, myöntämispäivä, yrityslaji (pk-yritys, suuri yritys), alue, jolla tuensaaja sijaitsee (NUTS II -tasolla) ja yrityksen harjoittaman toiminnan pääasiallinen toimiala (NACE:n kolminumerotasolla).

3 §. Avustuksen myöntäminen. Pykälässä säädettäisiin rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain 12 §:n nojalla avustuksen myöntämisen edellytyksistä ja rajoituksista.

Pykälän 1 momentin mukaan avustuksen myöntäminen perustuisi kokonaisharkintaan. Harkintaan vaikuttavia kriteereitä olisivat hankkeiden mukaisten toimien odotettu vaikuttavuus rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen vähentämiseksi. Vaikuttavuutta voitaisiin arvioida esimerkiksi seuraavien kriteerien perusteella: toimien hyödynnettävyys ja laajennettavuus sekä hanketoimijoiden ja muiden alueen toimijoiden välinen yhteistyö. Lisäksi avustuksen myöntäminen perustuisi pykälän 1 momentin mukaan suunniteltujen toimien kustannustehokkuuteen, laatuun ja toteuttamiskelpoisuuteen. Kustannustehokkuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat toimenpiteiden kustannusten suuruus suhteessa

tavoiteltuihin tuloksiin. Toteuttamiskelpoisuuden osalta voidaan arvioida rahoituksen riittävyttä ja riskittömyyttä ennalta asetettuihin tavoitteisiin nähden.

Pykälän 2 momentissa säädetään mahdollisuudesta myöntää avustusta toimille ja hankkeelle, jotka kohdistuvat hakijan omistuksessa olevalle alueelle tai toisen omistamalle alueelle. Avustuksen myöntämisen edellytyksenä olisi, että avustuksen hakija on saanut toimenpiteeseen alueen omistajan kirjallisen suostumuksen. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on varmistettava, että maanomistajan kirjallinen suostumus on saatu ennen suunniteltujen toimien aloittamista. Hanhille tulee varata riittävän laajoja peltoja sekä rauhalliseen ruokailuun että peltoja, joilta hanhet hallitusti karkotetaan. Tämän takia avustuksella toteutettavien toimenpiteiden toivotaan olevan riittävän laajoja ja ulottuvan useiden maanomistajien omistamille alueille. Näin toteutettuna toimenpiteiden vaikuttavuutta voidaan parantaa. Avustusta voidaan esimerkiksi myöntää yhdistykselle, joka hoitaa yksityisen maanomistajan alueella hanhien karkotusta. Avustuksella toteutettavien vahinkojen ennaltaehkäisevien toimien seurauksena valtion varoin viljelysvahingosta maksettavien korvausten tarve vähenisi.

Pykälän 3 momentin mukaan avustuksen myöntämisen edellytyksenä olisi lisäksi, että toimet rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisemiseksi perustuvat suunnitelmaan. Avustuksen myöntävä viranomainen voisi arvioida suunnitelman perusteella avustuksen myöntämisen edellytyksiä edellä kuvattujen kriteereiden täyttymisen kautta.

Pykälän 4 momentin mukaan avustusta ei myönnettäisi samoihin tukikelpoisiin kustannuksiin, jotka on osoitettu alueella voimassa olevassa ympäristökorvauksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (235/2015) mukaisessa ympäristösopimuksessa kurki-, hanhi- ja joutsenpeltojen ylläpitoon; tai joille on myönnetty ei-tuotannollisia investointeja koskevasta korvauksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (238/2015) mukaista korvausta; tai joihin on saatu jotain muuta julkista tukea. Tällä estettäisiin tilanne, jossa samaan toimeen olisi myönnetty julkisista varoista maksettavaa muuta rahoitusta (ylikompensaatio).

4 §. Avustuksen enimmäismäärä. Pykälän 1 momentin mukaan myönnettävän avustuksen osuus hyväksyttävistä kustannuksista voisi olla enintään 80 prosenttia. Avustettavissa hankkeissa tulisi siis pääsäännön mukaan olla omarahoitusosuus, jolla pyritään edistämään toimenpiteiden kustannustehokkuuden toteutumista. Järjestöille myönnettävää avustusta voitaisiin kuitenkin maksaa ilman omarahoitusosuutta niin, että avustuksen osuus hyväksyttävistä kustannuksista voisi olla 100 prosenttia. Perusteluksi järjestöiden 100 prosentin avustusosuudelle olisi järjestöjen yrityksiä ja kuntia heikommat taloudelliset toimintaedellytykset hankkeiden toteuttamiseksi. Lisäksi toimenpiteet toteutetaan merkittävältä osin vapaaehtoisuudella. Järjestöjen vapauttamisella kustannusten omavastuuosuudesta voidaan tukea ja edistää paikallista kansalaisaktiivisuutta ja osallisuutta sekä työllisyyttä. Prosenttimääriä voitaisiin tarkentaa hankkeen hakukuulutuksessa, mutta avustuksen osuus hyväksyttävistä kustannuksista ei kuitenkaan voisi ylittää pykälässä määriteltyjä enimmäismääriä.

5 §. Suunnitelma avustuksen käyttämisestä. Pykälässä säädettäisiin avustushakemukseen liitettävästä suunnitelmasta ja tiedoista, joita suunnitelmassa tulee esittää.

Pykälän 1 momentin mukaan avustuksen hakijan laatimassa 3 §:n 3 momentin tarkoittamassa suunnitelmassa esitetään tiedot, vahinkoa aiheuttavista rauhoitetuista eläinlajeista, vahinkojen laajuudesta ja ajoittumisesta sekä avustushakemuksen mukaisista toimista, joita olisivat muun muassa hankkeen tai toiminnan suunniteltu aloituspäivä ja kesto sekä hankkeen tai toiminnan toteutuspaikka ja kohteen pinta-

ala. Toteutuspaikka voitaisiin ilmaista esimerkiksi kiinteistötunnuksella, kohdekohtaisella kartalla. Lisäksi suunnitelmassa tulisi kuvata sitä, miten toimet vastaavat avustuksen tarkoitusta. Mikäli avustussuunnitelman mukaisiin toimiin osallistuu hakijan lisäksi muita tahoja, tulisi ne ilmoittaa suunnitelmassa, samoin kuin toteutus- ja rahoitusvastuut sekä mahdolliset sopimusjärjestelyt. Hakemuksessa ja suunnitelmassa esitettyjen tietojen perusteella ELY-keskus voisi arvioida avustuksen myöntämisen edellytysten täyttymistä.

6 §. Kirjanpitovelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin avustuksensaajan velvollisuudesta. Ne perustuisivat maatalouden valtiontuen suuntaviivojen kohtaan (730). Avustuksensaajan olisi pidettävä hankkeesta kirjanpitolain (1336/1997) mukaista kirjanpitoa erillisellä kustannuspaikalla tai muulla tavalla siten, että tuen käytön valvonta on vaikeudetta mahdollista. Tuen saajan olisi myös säilytettävä kaikki tuettavan hankkeen toteuttamiseen liittyvät tositteet kirjanpitolain mukaisesti. Yksityiskohtaisen kirjanpidon olisi sisällettävä kaikki tarvittavat tiedot sen osoittamiseksi, että kaikkia maatalouden valtiontuen suuntaviivojen edellytyksiä, jotka koskevat tukikelpoisia kustannuksia ja tuen sallittua enimmäisintensiiteettiä, on noudatettu soveltuvin osin.

7 §. Tietojen ilmoitus- ja säilytysvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen velvollisuuksista.

Pykälän 1 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on pyydettyä toimitettava maa- ja metsätalousministeriölle maatalouden suuntaviivojen kohdassa (728) (raportointi) tarkoitetut tiedot.

Ehdotetun 2 momenttiin sisältyvä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen velvollisuus ilmoittaa maa- ja metsätalousministeriölle tiedot kalastus- ja vesiviljelyalan de minimis -tuesta annetun asetuksen nojalla myönnettyistä tuista perustuisivat kyseisen asetuksen 6 artiklaan (seuranta). Maa- ja metsätalousministeriö tarvitsee tiedot kansallista ylärajaa koskevien vaatimusten seuraamiseksi.

Ehdotetun 3 momenttiin sisältyvä ELY-keskuksille kohdistuva velvoite säilyttää avustus-, korvaus- ja tukipäätöksiä kymmenen vuoden ajan perustuisivat kalastus- ja vesiviljelyalan de minimis -tuesta annetun asetuksen 6 artiklan 4 kohtaan ja maatalouden valtiontuen suuntaviivojen jaksoon 3.7 (läpinäkyvyys), kohtaan (131). Ensiksi mainitun asetuksen mukaan vähämerkityksisen tuen ohjelmaa koskevat asiakirjat on säilytettävä kymmenen verovuoden ajan siitä päivästä, jolloin ohjelmasta myönnetään viimeinen yksittäinen tuki.

8 §. Maakotkan reviirillään ravinnoksi käyttämien porojen laskennallinen vahingon arvo. Pykälässä säädettäisiin maakotkan pesintään perustuvan tuen määrittämisessä käytetystä laskennallisesta vahingon arvosta.

Maakotkan pesintään perustuvan porotaloustuen perusteista säädetään rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain 21 §:ssä. Lain 22 §:n mukaan reviirikohtainen porotaloustuki määräytyy kolmen tekijän mukaan. Ensimmäinen tekijä on se poronvasojen lukumäärä, jonka yksi maakotka tutkimusten perusteella keskimääräisesti käyttää vuoden aikana ravinnokseen. Maakotkan saalistuksen taloudellinen arvo saadaan kertomalla tämä lukumäärä toisella tekijällä eli poronvasan käyvällä taloudellisella arvolla. Tästä käytetään käsitettä ”laskennallinen vahinko”. Porotaloustuen kolmas tekijä on reviirikohtainen kerroin, josta säädetään lain 23 §:ssä. Reviirikohtainen kerroin maakotkan asutusta reviiristä on yksi. Jos maakotkan asuttu reviiri tuottaa

poikasia, kerroin on kolme. Tunturipaliskunnissa kerroin maakotkan asutusta reviiristä on kaksi. Jos maakotkan asuttu reviiri tuottaa poikasia, kerroin on viisi.

Paliskuntakohtainen tuki saadaan laskemalla yhteen paliskunnan alueella sijaitsevista reviireistä kertyvät kertoimet ja kertomalla saatu luku ehdotetun asetuksen muutoksella vahvistettavalla laskennallisen vahingon arvolla. Vuonna 2022 laskennallinen vahingon arvo oli kertoimella yksi 971 euroa. Tämä arvo perustuu poronhoitovuosien 2017–2018, 2018–2019 ja 2019–2020 poronlihan myyntiteuraiden keskihintojen keskiarvoon.

Lain 21 §:n 2 momentin nojalla laskennallinen arvo tarkistettaisiin vasta, kun se muuttuisi vähintään 10 prosenttia.

9 §. Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen voimaantulosta. Asetusehdotus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä helmikuuta 2023. Voimaantulo olisi sama kuin rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain voimaantulo, josta säädetään erillisellä voimaantuloasetuksella.